

Το νερό ως φυσικός πόρος

Το νερό είναι συνώνυμο της ζωής. Είναι γνωστό πως κάθε οργανισμός χρειάζεται νερό για να επιβιώσει, ενώ έμβια κατάσταση δίχως νερό δεν υφίσταται. Το νερό ως φυσικός πόρος και χημική ένωση του περιβάλλοντος παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες σε σχέση με άλλους φυσικούς πόρους: η βασικότερη είναι η σπουδαιότητά του· το νερό είναι κάτι παραπάνω από απαραίτητο για το ανθρώπινο σώμα, την υγεία, τη γεωργία και τις οικονομικές δραστηριότητες του ανθρώπου. Η δεύτερη ιδιαιτερότητά του έγκειται στη σπανιότητά του· παρόλο που καλύπτει τη μεγαλύτερη επιφάνεια του πλανήτη, μόνο ένα μικρό ποσοστό του (συγκεκριμένα μόλις περίπου το 2.5%) είναι πόσιμο. Είναι χαρακτηριστικό ακόμη ότι η συνολική του ποσότητα είναι πεπερασμένη και περιορισμένη, δεν παράγονται νέες ποσότητες νερού στη φύση, επομένως κάθε σταγόνα νερού που βρίσκεται στον πλανήτη υπάρχει εδώ και εκατομμύρια χρόνια. Η τρίτη ιδιαιτερότητα του νερού είναι η ευκολία με την οποία ο άνθρωπος μπορεί να το διαχειρίζεται· το νερό, σε αντίθεση για παράδειγμα με τον αέρα, μπορεί εύκολα να περιοριστεί σε σωληνώσεις ή συσκευασίες, να μεταφερθεί, να διανεμηθεί, να αγοράζεται και να πωλείται. Κατά συνέπεια, ο τρόπος με τον οποίο θα καταναλωθεί και θα αξιοποιηθεί, από ποιους και υπό ποιους όρους, είναι εφικτό να αποτελεί αντικείμενο απόφασης.

Είναι αναμφισβήτητο ότι οι ανθρώπινες ανάγκες σε νερό βαίνουν συνεχώς αυξητικά, αφού αυξάνεται ο παγκόσμιος πληθυσμός και συγχρόνως η ζήτηση σε νερό από τις δραστηριότητες της γεωργίας, της βιομηχανίας και εν γένει της παραγωγής γίνονται ολοένα και πιο υδροβόρες. Είναι ενδεικτικό ότι, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, στα επόμενα 25 χρόνια προβλέπεται η χρήση νερού να αυξηθεί κατά 40%, ενώ 17% περισσότερο νερό θα απαιτείται προκειμένου η αγροτική παραγωγή να καλύψει τις ανάγκες του παγκόσμιου πληθυσμού σε τρόφιμα.

Με δεδομένα την πεπερασμένη ποσότητα του νερού στον πλανήτη, την τεράστια έλλειψή του σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, αλλά και την ανισομέρεια στη χρήση του, δεν χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια για να αντιληφθεί κανείς ότι το μέλλον για τους «από κάτω» του κόσμου προδιαγράφεται τουλάχιστον ανησυχητικό. Ούτε χρειάζεται μεγάλη διορατικότητα για να καταλάβει κανείς ότι το νερό μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός άσκησης γεωπολιτικής επιρροής και κοινωνικής πίεσης. Στην πραγματικότητα, αυτό ήδη συμβαίνει σε πολλές περιοχές του πλανήτη και θα συνεχίσει να συμβαίνει ακόμη πιο έντονα στο μέλλον. Το πολύτιμο αυτό στοιχείο, ακριβώς επειδή είναι το υπέρτατο αγαθό, μπορεί να αποδειχτεί και το μεγαλύτερο όπλο. Όποιος ελέγχει το νερό, ελέγχει και τις τύχες των ανθρώπων.

Η παρέμβαση στο περιβάλλον

Το νερό ως μέσο πίεσης και εξαναγκασμού

Το νερό ως όπλο

Περίπου ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι δεν έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό (συγκεκριμένα, σύμφωνα με πόρισμα του ΟΗΕ που δημοσιεύτηκε το 2013, 780 εκατομμύρια άνθρωποι), ενώ 6 με 8 εκατομμύρια άνθρωποι πεθαίνουν ετησίως από σχετιζόμενες με το νερό ασθένειες. Οι άνθρωποι αυτοί δεν βρίσκονται μόνο σε φτωχές χώρες της Αφρικής και της Ασίας. Ακόμη και μέσα στις καπιταλιστικά ανεπτυγμένες δυτικές χώρες, τεράστιες εκτάσεις γης στερούνται από νερό ή η ρύπανση των υδάτινων πόρων καθιστά το νερό τους μη πόσιμο. Στις ΗΠΑ ο ποταμός Colorado έχει εκτραπεί ώστε να τροφοδοτεί με νερό τις μεγάλες πόλεις που βρίσκονται μέσα στην έρημο, όπως για παράδειγμα το Las Vegas του οποίου η τύχη για τα επόμενα χρόνια κρίνεται παρόλα αυτά αβέβαιη. Στην Κίνα η υπέρμετρη άντληση ποταμών οδηγεί σε εσωτερικά

μεταναστευτικά ρεύματα, ενώ η ρύπανση του ποταμού Yangtze (του μεγαλύτερου ποταμού της Ασίας) έχει φτάσει σε τέτοια επίπεδα όπου θέτει σε άμεσο κίνδυνο εκατομμύρια Κινέζους.

Από την άλλη, θίγοντας το παράδειγμα της MEKOROT, κρατικής επιχείρησης ύδρευσης του Ισραήλ, διαφαίνεται πως ο έλεγχος του νερού μπορεί να συμβάλλει ζωτικά στις διάφορες κατασταλτικές βλέψεις· εν προκειμένω, στις πολιτικές εκτοπισμού του ισραηλινού κράτους. Συγκεκριμένα, κατόπιν επέμβασης του ισραηλινού στρατού, η MEKOROT κατέχει το μονοπώλιο της άντλησης-διαχείρισης-διανομής του νερού σε αυτά τα εδάφη. Έτσι, είναι σε θέση να παρέχει δραματικά περιορισμένη ποσότητα νερού στις παλαιστινιακές κοινότητες, τις οποίες μάλιστα χρεώνει πιο ακριβά από ό,τι χρεώνει τις αντίστοιχες ισραηλινές. Ακόμη, έχει στερέψει τις φυσικές πηγές και τα πηγάδια στα κατεχόμενα εδάφη, έχει καταστρέψει δεξαμενές και αυτοσχέδιες εγκαταστάσεις ύδρευσης, ενώ σταθερά πλανάται η απειλή της οριστικής διακοπής παροχής. Συνολικά, ελέγχοντας το νερό έχει επιβάλλει ένα ιδιότυπο apartheid κατά των παλαιστινιακών κοινοτήτων και διάφορων αραβικών φυλών της περιοχής.

Είναι πολύ συχνό φαινόμενο, αφού τα ποτάμια δεν γνωρίζουν σύνορα, περισσότερες από μία κοινότητες ή χώρες να μοιράζονται υδάτινους πόρους. Το γεγονός αυτό, θεωρητικά, δίνει τη δυνατότητα σε κάθε κράτος να αποσπά την πρόσβαση από το επόμενο «κλείνοντας τη στρόφιγγα». Η στέρηση του νερού σε πληθυσμούς άλλων χωρών ή σε ανεπιθύμητες μειονότητες στο εσωτερικό μπορεί να αποδειχτεί ανεκτίμητο όπλο στα χέρια των αφεντικών του πλανήτη. Μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες αλλά και κράτη, προεξοφλώντας τις μελλοντικές εξελίξεις σπεύδουν από τώρα να εξασφαλίσουν πολύτιμα αποθέματα νερού, σε έναν άτυπο μέχρι στιγμής πόλεμο για τον σημαντικότερο πόρο του πλανήτη. Είναι σαφές ότι αν δεν αλλάξει κάτι στο κοντινό μέλλον, η εξασφάλιση του νερού θα γίνεται σύμφωνα με το δίκαιο του ισχυρού.

Το νερό είναι κοινωνικό αγαθό ή εμπόρευμα; Ιδιωτικοποίηση ή δημόσια διαχείριση;

Σε ολόκληρη την ανθρώπινη ιστορία, οι άνθρωποι οργάνωναν τη ζωή τους γύρω από περιοχές με νερό. Δεν είναι τυχαίο ότι οι μεγαλύτεροι πολιτισμοί της αρχαιότητας αναπτύχθηκαν γύρω από γόνιμες περιοχές του πλανήτη με αφθονία νερού (παράδειγμα Μεσοποταμία, Αίγυπτος). Για χιλιετίες οι άνθρωποι ικανοποιούσαν τη δίψα τους, τις ανάγκες της γεωργίας, και κάθε άλλη ανάγκη τους, απλώς αντλώντας το νερό από όπου αυτό υπήρχε διαθέσιμο, δίχως όρους και προϋποθέσεις. Η πρακτική αυτή ήταν αυτονόητη, το αντίθετο ήταν όχι μόνο τεχνολογικά ανέφικτο, αλλά και φιλοσοφικά αδιάνοητο. Το νερό, λοιπόν, υπήρξε για χιλιετίες κοινωνικό αγαθό.

Σήμερα τα πράγματα είναι διαφορετικά. Ο καπιταλισμός μετέτρεψε το κοινωνικό αυτό αγαθό σε εμπόρευμα, δηλαδή σε ένα προϊόν που αποσκοπεί στη δημιουργία κέρδους. Δωρεάν νερό δεν υπάρχει, εκτός αν κάποιος έχει δική του γεώτρηση. Το νερό φτάνει στους ανθρώπους μέσω δημόσιων, δημοτικών ή ιδιωτικών εταιριών ύδρευσης. Για την παροχή πληρώνουμε λογαριασμούς και θεωρείται αυτονόητο ότι η παροχή διακόπτεται αν το ποσό δεν καταβληθεί έγκαιρα. Ταυτόχρονα, το νερό πωλείται παντού εμφανιζόμενο από εταιρείες που το αντλούν δωρεάν ή σχεδόν δωρεάν από τις φυσικές πηγές. Στην καπιταλιστική οικονομία δεν είναι αποδεκτό οι άνθρωποι να αποκτούν απευθείας από τη φύση την ποσότητα νερού που χρειάζονται, αφού έτσι δεν προκύπτει κέρδος για κανέναν.

Όπως για κάθε διαχειρίσιμο φυσικό πόρο, έτσι και για το νερό το καπιταλιστικό σύστημα δημιουργεί ένα ολόκληρο πλέγμα οικονομικών δραστηριοτήτων, οι οποίες προσμετρούνται και

στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της εκάστοτε εθνικής οικονομίας: φορολογικά έσοδα για τα κράτη, κέρδη για τους ιδιώτες, μία πρωτογενή χρηματιστηριακή αγορά νερού (με τις σχετικές διακυμάνσεις στην τιμή ανάλογα με την προσφορά και τη ζήτηση), και μια δευτερογενή αγορά παραγώγων («futures») ή μετοχών εταιρειών που αγοράζουν και πωλούν χρηματιστηριακά προϊόντα, οι τιμές των οποίων αυξομειώνονται ανάλογα με την προσδοκία μελλοντικής κερδοφορίας των εταιρειών που εμπορεύονται το νερό. Με λίγα λόγια, ένα πλέγμα οικονομικών δραστηριοτήτων που σύμφωνα με την κυρίαρχη ορολογία ονομάζονται «επενδύσεις» και οδηγούν στο μύθευμα της καπιταλιστικής «ανάπτυξης», πάντα φυσικά προσφέροντας σε αντάλλαγμα το πολύτιμο δέλεαρ των «θέσεων εργασίας».

Το ερώτημα αν το νερό είναι αγαθό ή εμπόρευμα είναι η βασικότερη συζήτηση που πρέπει να τεθεί, όταν διεξάγεται δημόσιος διάλογος σχετικά με οποιοδήποτε ζήτημα αφορά το νερό, τόσο σε πολιτικό όσο και σε τεχνικό επίπεδο. Καμία παραπέρα συζήτηση δεν μπορεί να οδηγήσει σε κάτι ουσιαστικό, μέχρι να δοθεί σαφής απάντηση στο ερώτημα αυτό. Και αυτό διότι μέσα στην ίδια την απάντηση υπάρχουν άμεσα σημαντικές προεκτάσεις.

Το εμπόρευμα αντιδιαστέλλεται ολοκληρωτικά από το αγαθό. Το αγαθό προορίζεται για να καλύψει μια ανθρώπινη άμεση ανάγκη, έχει επομένως μια αναμφισβήτητη αξία. Το εμπόρευμα, από την άλλη, δεν προορίζεται για να καλύψει την ανάγκη κανενός συγκεκριμένου ανθρώπου, αλλά προορίζεται για να πωληθεί σε όποιον είναι διατεθειμένος να το αγοράσει, και έχει αναμφισβήτητη τιμή. Η λογική που διέπει τη διαχείριση των αγαθών είναι αυτή της εξοικονόμησης, της διατήρησης, της ορθολογικής διαχείρισης, της κατά το δυνατό ελεύθερης πρόσβασης και δίκαιης κατανομής σε όλους. Η λογική που διέπει τη διαχείριση των εμπορευμάτων είναι αυτή της ιδιοκτησίας, της οικονομικής τους εκμετάλλευσης, της άνισης διάθεσης στους ανθρώπους, της διαμόρφωσης τιμής σύμφωνα με τους κανόνες της αγοράς, χωρίς η πραγματική αφθονία ή σπανιότητα του εμπορεύσιμου προϊόντος να επιδρά με κάποιον τρόπο στη συναλλαγή -πέρα από την αντίστοιχη προσαρμογή της τιμής φυσικά. Το εμπόρευμα μπορεί να σπαταλιέται από όποιον το πληρώνει, αφού αυτό συνεπάγεται κέρδη για όποιον το εμπορεύεται και αφού, εν τέλει, ο καταναλωτής «το πλήρωσε» άρα «του ανήκει».

Το νερό ως αγαθό επιτάσσει την κοινωνική και δημόσια διαχείρισή του. Το νερό ως εμπόρευμα σημαίνει την επιβολή ιδιωτικοποίησης και της οικονομικής του εκμετάλλευσης. Σε παγκόσμιο επίπεδο πραγματοποιείται ένας διαρκής διάλογος πάνω στο ζήτημα αυτό, και διαφορετικά κράτη έχουν ακολουθήσει διαφορετικούς δρόμους ως προς τη διαχείριση των υδάτινων πόρων. Πρόκειται για ένα διάλογο, ωστόσο, που διεξάγεται ανάμεσα σε ηγέτες, θεσμοθετημένους οργανισμούς, think tanks, περιβαλλοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις και οικονομολόγους. Σε αυτόν δεν συμμετέχουν οι από τα κάτω αυτού του κόσμου, ούτε ζητείται η γνώμη τους· καλούνται, όμως, σε κάθε περίπτωση να πληρώσουν τις συνέπειες των επιλογών όλων των παραπάνω.

Λατινική Αμερική - ΗΠΑ

Ένα σχετικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Βολιβίας. Το 1997 εκκίνησαν οι διαδικασίες ιδιωτικοποίησης του νερού, ενώ δύο χρόνια αργότερα όλες οι υποδομές ύδρευσης και αποχέτευσης της πόλης Cochabamba πέρασαν στην κατοχή της διεθνούς κοινοπραξίας AGUAS DE TUNARI. Μέσα σε λίγο διάστημα, η εταιρία αύξησε κατακόρυφα τις χρεώσεις του νερού, χρεώσεις που έφτασαν μέχρι και 200 φορές πιο ψηλά από ό,τι προηγουμένως. Όταν οι κάτοικοι ξεκίνησαν να ανοίγουν δικές τους γεωτρήσεις και να μαζεύουν το νερό της βροχής, θεσπίστηκε νομοθεσία που

απαγόρευσε αυτές τις πράξεις, φυσικά με σκοπό να προστατευθούν οι πωλήσεις του εμπορευματοποιημένου νερού.

Τα «πειράματα» ιδιωτικοποίησης βασικών ανθρώπινων αγαθών συνεχίστηκαν στη Λατινική Αμερική. Στη Χιλή, το νερό είναι εμπορευματοποιημένο στον υπέρτατο βαθμό. Τα δικαιώματα άντλησης και κατανάλωσης νερού είναι αντικείμενο αγοράς, πώλησης, ενοικίασης και παραχώρησης, ακριβώς όπως συμβαίνει σε άλλες χώρες με την ακίνητη περιουσία. Δεν υπάρχει τίποτε που να εμποδίζει κάποιον ιδιώτη να αποκτήσει τα δικαιώματα εκμετάλλευσης του συνόλου των αποθεμάτων μιας περιοχής, απλά και μόνο επειδή είναι ο πλειοδότης. Το καθεστώς αυτό στη Χιλή επιβλήθηκε από τη δικτατορία Pinochet, υπό τα διδάγματα του νεοφιλελεύθερου δόγματος, και φυσικά δεν περιορίστηκε μόνο στο νερό.

Παρεμφερής περίπτωση είναι της AGUAS ARGENTINAS, μιας ιδιωτικής εταιρίας που ανέλαβε την ύδρευση και αποχέτευση στο Buenos Aires της Αργεντινής. Υπό την κυβέρνηση του Carlos Menem και των νεοφιλελεύθερων δογμάτων που αυτή ακολούθησε, αποφασίστηκε η ιδιωτικοποίηση της δημόσιας εταιρείας ύδρευσης. Για να γίνει ελκυστική για τους επενδυτές, τα τιμολόγια αυξήθηκαν κατά 21% τον Φεβρουάριο του 1991 και ακόμη 29% μετά από δύο μήνες. Τον Φεβρουάριο του 1992 οι χρεώσεις αυξήθηκαν επιπλέον 18%, και αμέσως μετά επιβλήθηκε ΦΠΑ οδηγώντας σε νέας αύξηση (21%). Αμέσως πριν την ιδιωτικοποίηση, οι τιμές του νερού αυξήθηκαν κατά 8% ακόμη. Μετά από αυτές τις εξελίξεις, η εταιρεία κατέστη ελκυστική για τους επενδυτές και πουλήθηκε το 1993 σε κοινοπραξία ιδιωτών, στην οποία συμμετείχαν τα γνωστά ονόματα SUEZ LYONNAISE, VIVENDI (μετέπειτα VEOLIA), καθώς και... η Παγκόσμια Τράπεζα.

Το ιδιωτικό σχήμα προχώρησε αμέσως σε περικοπές προσωπικού κατά 40%. Στα επόμενα χρόνια, απέτυχε σχεδόν σε όλους τους στόχους που προέβλεπε η σύμβαση παραχώρησης. Ενώ για λόγους σταθερότητας των κερδών προβλεπόταν η απαγόρευση μεταβολής των τιμών του νερού, ο επενδυτής επικαλέστηκε «έκτακτα οικονομικά προβλήματα» μόλις οκτώ μήνες μετά τη σύμβαση παραχώρησης, και πέτυχε επιπλέον αυξήσεις τιμολογίων που την οδήγησαν σε αστρονομικά κέρδη κατά το δεύτερο χρόνο λειτουργίας της. Παράλληλα, οι προβλέψεις για επέκταση του δικτύου ύδρευσης, που αποτελούσε το πιο φλέγον ζήτημα ύδρευσης της πόλης, καλύφθηκαν μόλις κατά το ήμισυ και χωρίς να περιλαμβάνουν τα φτωχότερα τμήματα του Buenos Aires.

Στην πρώτη δεκαετία λειτουργίας της ιδιωτικής επιχείρησης, τα τιμολόγια ανέβηκαν κατά μέσο όρο 88%, σε μία περίοδο σχεδόν μηδενικού πληθωρισμού στη χώρα. Μέσα στην ίδια δεκαετία, με συνεχείς τροποποιήσεις της σύμβασης, αναβλήθηκαν επανειλημμένα οι υποχρεώσεις της AGUAS ARGENTINAS για κατασκευή εργοστασίων επεξεργασίας λυμάτων και επέκταση της αποχέτευσης, καθώς και η εφαρμογή πολλών περιβαλλοντικών όρων. Αποτέλεσμα ήταν το πόσιμο νερό του ποταμού Rio de la Plata να ρυπανθεί με λύματα σε επίπεδα που κατέστησαν το δίκτυο ύδρευσης επικίνδυνο για τη δημόσια υγεία και να επιβληθούν στην εταιρεία σωρεία προστίμων. Μόλις δύο μήνες πριν την αποχώρησή της από την εξουσία, η κυβέρνηση του Carlos Menem διέγραψε με νόμο ένα μεγάλο μέρος από αυτά.

Μετά την κατάρρευση της οικονομίας το 2001, η εταιρεία χρεοκόπησε και δήλωσε αδυναμία να εφαρμόσει τους όρους της σύμβασης. Μετά από αδιάκοπους αγώνες και πιέσεις των κατοίκων της πρωτεύουσας της Αργεντινής ενάντια στην εξαιρετικά αντιδημοφιλή πλέον εταιρεία, η κυβέρνηση του Néstor Kirchner τελικά κατήγγειλε τη σύμβαση παραχώρησης και ίδρυσε μια νέα δημόσια επιχείρηση, η οποία πάγωσε τις τιμές του νερού και ξεκίνησε ένα πρόγραμμα βελτίωσης

των υποδομών της. Πρώτη προτεραιότητα αποτέλεσε η διεκδικούμενη επέκταση του δικτύου σε φτωχές περιοχές, η μείωση της ρύπανσης, και η βελτίωση της ποιότητας του πόσιμου νερού. Η δημόσια εταιρεία έχει ελάχιστα κέρδη και η επέκταση των δικτύων γίνεται αποκλειστικά με κρατικά κεφάλαια. Μία δεκαετία ιδιωτικοποίησης της (ήδη κακής μέχρι τότε) κρατικής υπηρεσίας ύδρευσης αποτυπώθηκε στη συλλογική μνήμη των κατοίκων του Buenos Aires ως ένα λάθος το οποίο δεν πρέπει να επαναληφθεί.

Στον ανεπτυγμένο καπιταλιστικό κόσμο η εμπειρία δείχνει ότι η ιδιωτικοποίηση του νερού και η διαχείρισή του ως εμπόρευμα δεν ήταν ούτε αποδοτική, ούτε κοινωνικά δίκαιη, ούτε περιβαλλοντικά αποδεκτή. Και αυτό αποτελεί απόλυτα λογικό συμπέρασμα όταν το νερό αντιμετωπίζεται ως εμπόρευμα. Όπως με κάθε εμπόρευμα, η τιμή θα πρέπει να είναι υψηλή και το κόστος χαμηλό ώστε να εξασφαλίζονται κέρδη. Η ποιότητα του νερού απαιτεί δαπάνες, και είναι δευτερεύον ζήτημα, ειδικά αν αναλογιστεί κανείς ότι το δίκτυο ύδρευσης μιας πόλης είναι μοναδικό, επομένως όποιος εμπορεύεται το νερό το πράττει ως μονοπώλιο.

Η περίπτωση του νερού του Flint στο Michigan των ΗΠΑ είναι πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα των συνεπειών που μπορεί να έχει η περικοπή του κόστους στην παροχή νερού. Εκεί, τον Απρίλιο του 2014 για λόγους οικονομίας οι τοπικές αρχές αποφάσισαν να αλλάξουν την πηγή του νερού τους και να το αντλήσουν από μολυσμένο ποτάμι, τα τοξικά νερά του οποίου προκάλεσαν διαρροή μολύβδου από τις πεπαλαιωμένες σωληνώσεις (οι οποίες επίσης για λόγους κόστους δεν είχαν αντικατασταθεί). Αποτέλεσμα ήταν εκτεθεί σε αυξημένα επίπεδα μολύβδου ο τοπικός πληθυσμός, με τουλάχιστον 87 κρούσματα δηλητηρίασης και 10 νεκρούς, αν και οι πραγματικές συνέπειες στη δημόσια υγεία είναι δύσκολο να υπολογιστούν με ακρίβεια.

Επίσης στην Αμερική, ο κολοσσιαίος κόστος αγωγός πετρελαίου Dakota Access που δρομολογείται να περάσει από την περιοχή Standing Rock κυφορεί κινδύνους μόλυνσης μέσω διαρροών του πόσιμου νερού της λίμνης Oahe και του ποταμού Missouri. Εκατοντάδες φυλές ινδιάνων έχουν συγκεντρωθεί από τον Απρίλιο του 2016 στην περιοχή Standing Rock και ένας αγώνας βρίσκεται σε εξέλιξη. Παρόλη τη βίαιη καταστολή του αμερικανικού κράτους, ο αγώνας δεν κάμφθηκε, με αποτέλεσμα την πρόσφατη απόφαση για απόρριψη της συνέχειας του έργου.

Ευρώπη

Και από τα παραπάνω προκύπτει ότι όταν μιλάμε για την ποιότητα του πόσιμου νερού, ο παράγοντας κόστος δεν είναι δυνατόν να υφίσταται, ούτε ως λογική, ούτε φυσικά ως πρόφαση. Σε πολλές πόλεις της Ευρώπης που το δίκτυο ύδρευσής τους είχε ιδιωτικοποιηθεί, συνειδητοποιώντας ότι προτεραιότητα του ιδιώτη δεν μπορεί να είναι κάτι άλλο πέρα από το κέρδος, προχώρησαν σε αποϊδιωτικοποίησή του, προκειμένου να ανεβάσουν την ποιότητα, με πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτά του Παρισιού (Γαλλία), του Βερολίνου (Γερμανία) και του Valladolid (Ισπανία).

Στο Παρίσι το δημοτικό συμβούλιο της πόλης αποφάσισε το 2008 να μην ανανεώσει τη σύμβαση με τις ιδιωτικές εταιρείες VEOLIA και SUEZ, οι οποίες είναι δύο από τις γαλλικές εταιρείες που κυριαρχούν παγκοσμίως στον τομέα της διαχείρισης των δικτύων ύδρευσης. Ο δήμος αποφάσισε να δημιουργήσει τη δημοτική εταιρεία Eau de Paris και να θέσει υπό την εποπτεία του τη λειτουργία του συστήματος από το 2010. Με αυτήν την αλλαγή κατάφεραν την εξοικονόμηση πόρων κατά 15% σε σχέση με πριν, να φτιάξουν ένα ασφαλέστερο για το περιβάλλον και

αποδοτικότερο υδρευτικό σύστημα, καθώς και να μειώσουν τα τιμολόγια των λογαριασμών κατά 8%.

Το 2006 δημιουργείται στο Βερολίνο η κίνηση πολιτών Berliner Wassertisch ως μέσο πίεσης του δήμου για την κοινοποίηση των μυστικών συμβάσεων που είχε συνάψει με ιδιωτικές εταιρίες διαχείρισης του νερού. Τα επόμενα χρόνια το ζήτημα της δημοτικής διαχείρισης του νερού αναδεικνύεται στο κοινωνικό πεδίο, με τη διοργάνωση δημόσιων συζητήσεων και δημοψηφισμάτων. Σε ένα τελευταίο δημοψήφισμα το 2011, υπερψηφίζεται η πρόταση αποιδιωτικοποίησης του νερού και, παρά τις αντιρρήσεις της τοπικής εξουσίας, το 2013 αγοράζονται οι μετοχές των ιδιωτικών εταιριών και οι υπηρεσίες ύδρευσης περνούν σε δημοτικό έλεγχο.

Πιο ειδικά για το Βερολίνο, το 1999 ιδιωτικοποιείται (εν μέρει) το νερό με όρους ΣΔΙΤ (σύμπραξη δημόσιου - ιδιωτικού τομέα) με αποτέλεσμα την είσοδο δύο ιδιωτών στην εταιρεία διαχείρισης, συγκεκριμένα του γερμανικού ομίλου RWE και της γαλλικής πασίγνωστης VEOLIA. Η σύμβαση αφορούσε την πώληση του 49,9% των μετοχών της εταιρείας ύδρευσης, η διάρκειά της ήταν τριακονταετής, οι όροι σύναψης της συμφωνίας μυστικοί. Όπως αποδείχτηκε στη συνέχεια, ο δήμος του Βερολίνου εγγυόταν για τα κέρδη των ιδιωτών, επομένως αύξανε διαρκώς τις τιμές του νερού.

Το 2004 επιχειρείται η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση τιμών νερού, συγκεκριμένα κατά 15,4%. Τα προηγούμενα και επόμενα χρόνια οι συνεχείς αυξήσεις ήταν χαμηλότερες. Το 2006, εμπνευσμένοι από την επιτυχία των κινημάτων της Βολιβίας στο θέμα του νερού, αριστερές οργανώσεις, περιβαλλοντικές κινήσεις κλπ ξεκινούν συλλογή υπογραφών για τη διενέργεια δημοψηφίσματος με αίτημα τη δημοσιοποίηση της σύμβασης πώλησης. Τη δεδομένη στιγμή δεν επιτρεπόταν η διενέργεια δημοψηφίσματος με αίτημα την αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Ωστόσο, όταν το 2008 συγκεντρώνονται οι απαιτούμενες από το νόμο υπογραφές, η τοπική αυτοδιοίκηση με απόφασή της αρνείται τη διενέργειά του, προβάλλοντας λόγους αντισυνταγματικότητας. Οι οργανώσεις προσφεύγουν στο συνταγματικό δικαστήριο, το οποίο ένα χρόνο αργότερα δικαιώνει ολοκληρωτικά τις κινητοποιημένες οργανώσεις.

Το 2011 πραγματοποιείται το δημοψήφισμα, πάντα με αίτημα τη δημοσιοποίηση των συμβάσεων, και υπερψηφίζεται με 660.000 ψήφους βερολινέζων. Μετά τη δημοσίευση των (σκανδαλωδών) συμβάσεων, συγκροτείται εξεταστική επιτροπή για να αποδώσει ευθύνες σε στελέχη της τοπικής αυτοδιοίκησης που τις είχαν υπογράψει. Εν τέλει απαλλάχτηκαν από τις όποιες ευθύνες, καθώς η σύμβαση κρίθηκε πολύ επαχθής μεν (και επομένως δεν μπορούσε να συνεχιστεί) αλλά νομότυπη δε. Το αποτέλεσμα ήταν να μην ακυρωθεί αναδρομικά η σύμβαση, αλλά ο δήμος να αγοράσει σε τσουχτερή τιμή πίσω τις μετοχές από την RWE (μάλιστα με δάνειο το οποίο πλήρωσαν οι δημότες). Παράλληλα, η εταιρεία ύδρευσης καταδικάστηκε από την κρατική επιτροπή για την αντιμετώπιση των καρτέλ (παρόμοια της ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού) για τις υψηλές τιμές του νερού της και υποχρεώθηκε να μειώσει τις τιμές κατά 17%. Μετά από πρόσφατο σκάνδαλο περί περιβαλλοντικών αδικημάτων, και ενώ η κοινή γνώμη είχε στραφεί ολοκληρωτικά κατά των ιδιωτών επενδυτών, ο δήμος αγοράζει και τις μετοχές της VEOLIA με αποτέλεσμα η εταιρεία πλέον να είναι ξανά 100% δημοτική.

Σε μια αντίστοιχη περίπτωση, το 2016 στο Valladolid μετά από κινήσεις πολιτών που μεταξύ άλλων είχαν δημιουργήσει μία ηλεκτρονική πλατφόρμα πληροφόρησης και συντονισμού για την αποιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης, το δημοτικό συμβούλιο της πόλης δεν

ανανεώνει τη σύμβαση με ιδιωτική εταιρία και η διαχείριση των υδάτων περνούν σε δημοτικό έλεγχο.

Σήμερα στον ελλαδικό χώρο γίνονται κινήσεις για την ιδιωτικοποίηση του νερού γεγονός το οποίο έχει προκαλέσει αντιδράσεις πολιτών που συλλογικοποιούνται και εναντιώνονται σε αυτήν. Κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι αυτά της Θεσσαλονίκης, της Αθήνας, της Χαλκιδικής, του Βόλου, και της Κρήτης. Στο πλαίσιο εφαρμογής του 3ου μνημονίου, το κράτος βρίσκεται σε διαδικασία πώλησης των μετοχών των ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ (αμφότερες οι οποίες εντάσσονται στο ΤΑΙΠΕΔ) σε ιδιωτικές εταιρίες. Αυτές οι προσπάθειες για την ώρα έχουν καθυστερήσει λόγω των κοινωνικών αντιστάσεων. Ενδεικτικά, τέτοιες κινήσεις εναντίωσης είναι τα Savegreekwater και η Κίνηση 136. Σημαντικό είναι να αναφερθεί πως και στις δύο αυτές πόλεις αλληλέγγυοι στον αγώνα ενάντια στην ιδιωτικοποίηση είναι τα σωματεία εργαζομένων της ΕΥΔΑΠ και της ΕΥΑΘ.

Άξιος αναφοράς είναι επίσης ο αγώνας που δίνεται εδώ και χρόνια στη Χαλκιδική και ιδιαίτερα στην περιοχή των Σκουριών, όπου κάτοικοι και συλλογικότητες παλεύουν για την εκδίωξη της ιδιωτικής εταιρίας Eldorado-Ελληνικός Χρυσός η οποία ευθύνεται για την καταστροφή του περιβάλλοντος και για τη μόλυνση των υδάτων της περιοχής.

Όσον αφορά στην επαρχία, η έμμεση ιδιωτικοποίηση των επί μέρους δημόσιων επιχειρήσεων ύδρευσης-αποχέτευσης. Οι ΔΕΥΑ αριθμούν στις 132 πανελλαδικά, είναι επιχειρήσεις ανταποδοτικού χαρακτήρα, αυτοχρηματοδοτούμενες και εποπτευόμενες από τον αντίστοιχο δήμο της περιοχής όπου λειτουργούν και έχουν την ευθύνη της υδροδότησης και αποχέτευσης απομακρυσμένων και αραιοκατοικημένων περιοχών. Το ισοζύγιο κόστους-οφέλους, λοιπόν, δεν αποτελεί προτεραιότητά τους. Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, λόγω της συνολικής συνθήκης της οικονομίας της χώρας, οι δημόσιες αυτές εταιρίες έχουν υποχρηματοδοτηθεί και υποστελεχωθεί με αποτέλεσμα να υπολειτουργούν και να υπάρχει ως πλάνο η πώλησή τους σε ιδιώτες.

Αξιοσημείωτο είναι το νέο νομικό καθεστώς που έχει θεσπιστεί: αν μία ΔΕΥΑ έχει τρεις συνεχόμενους αρνητικούς ισολογισμούς, τότε η επιχείρηση χαρακτηρίζεται μη βιώσιμη παραχωρώντας το δικαίωμα στο εκάστοτε δημοτικό συμβούλιο με απλή πλειοψηφία να αποφασίσει την παραχώρηση άνευ ανταλλάγματος της ΔΕΥΑ στην ΕΥΔΑΠ, η οποία βρίσκεται ήδη προς πώληση μέσω ΤΑΙΠΕΔ. Επιπροσθέτως, με πρόσχημα την προστασία των υδάτινων πόρων το κράτος έχει καταγεγραμμένες μεγάλο αριθμό γεωτρήσεων και πηγαδιών της επαρχίας. Αν κάποια γεώτρηση ή πηγάδι δεν δηλωθεί, τότε θα επιβάλλεται πρόστιμο της τάξης των 2.000 ευρώ.

Η περίπτωση της Κέρκυρας

Παρότι φημίζεται για τις συχνές βροχοπτώσεις, η Κέρκυρα λόγω ασβεστολιθικής σύστασης του υπεδάφους της στερείται νερού καλής ποιότητας. Το κύριο πρόβλημα της Κέρκυρας εστιάζεται στη «σκληρότητα» του νερού. Με τον όρο «σκληρότητα» του νερού εννοούμε την περιεκτικότητά του σε άλατα. Αυτά προέρχονται από τα πετρώματα του υπεδάφους που διαλύονται στο νερό και περιέχουν θειικό, ανθρακικό ή χλωριούχο ασβέστιο ή μαγνήσιο, ή αν μία γεώτρηση είναι κοντά στη θάλασσα, από το θαλασσινό νερό. Στην Κέρκυρα λοιπόν, σχεδόν όλες οι πηγές που βρίσκονται κοντά στη θάλασσα είναι υφάλμυρες, ενώ και στα περισσότερα άλλα σημεία του νησιού τα επίπεδα σκληρότητας είναι απαγορευτικά υψηλά για κατανάλωση. Συγκεκριμένα, η σκληρότητα του νερού φτάνει σε ορισμένες περιοχές τους 90 γερμανικούς βαθμούς και το πόσιμο νερό δεν πρέπει να ξεπερνά τους 20 αφού είναι βέβαιο πως μακροπρόθεσμα η κατανάλωσή του θα οδηγήσει σε προβλήματα υγείας. Με λίγα λόγια, το νερό της Κέρκυρας είναι σχεδόν άχρηστο για μαγειρέμα

λόγω σκληρότητας, σχετικά ακατάλληλο για πλύσιμο ρούχων λόγω υψηλής περιεκτικότητας σε άλατα, και κατάλληλο απλώς για μπάνιο/πότισμα.

Στην κατάσταση αυτή έρχεται να προστεθεί η διαχείριση της ΔΕΥΑΚ, που μόνο υποδειγματική δεν είναι. Το δίκτυο είναι πεπαλαιωμένο και με τεράστιες απώλειες, οι βλάβες πολύ συχνές και η αποκατάστασή τους αργή, ενώ τους καλοκαιρινούς μήνες δεν λείπουν και οι διακοπές υδροδότησης. Οι δημόσιες βρύσες πόσιμου νερού που λειτουργούσαν μέχρι πριν λίγα χρόνια, κλείνουν η μία μετά την άλλη, είτε με τη δικαιολογία του «ακατάλληλου νερού» (χωρίς φυσικά να γίνεται κάτι για την αποκατάστασή τους), είτε χωρίς καμία απολύτως εξήγηση. Σε Κυνοπιάστες, Καστανιά, Πικουλάτικα, Πλάτανο Γαστουρίου, Κουλίνες, οι βρύσες είτε έχουν κλείσει οριστικά, είτε βρίσκονται υπό ένα αδιευκρίνιστο καθεστώς καταλληλότητας ή ακαταλληλότητας, αφού οι τοπικές κοινότητες συχνά αδιαφορούν για τις ανακοινώσεις της ΔΕΥΑΚ και τις ξαναανοίγουν. Αν αυτή η συμπεριφορά δείχνει κάτι, είναι σίγουρα η ανάγκη για δημόσιες βρύσες πόσιμου νερού.

Αποτέλεσμα της κατάστασης είναι σήμερα η τεράστια πλειοψηφία της τοπικής κοινωνίας να αγοράζει εμφιαλωμένο νερό σε τεράστιες ποσότητες. Αν αναλογιστεί κανείς τον πληθυσμό του νησιού (120.000 άνθρωποι, αριθμός που υπεραυξάνεται τους καλοκαιρινούς μήνες) και υπολογίσει με πολύ συντηρητικό τρόπο μια μέση ημερήσια κατανάλωση μίας φιάλης ανά άτομο, προκύπτει ένα αποτέλεσμα 120.000 φιαλών (240.000 αν υπολογίσουμε μια μέση κατανάλωση 2 φιαλών ανά άτομο την ημέρα). Σε κάθε περίπτωση, το ποσό που επιβαρύνει την τοπική κοινωνία είναι δυσθεώρητο, ποσό που καταλήγει στις τσέπες των εταιριών εμφιάλωσης. Το ίδιο και η ποσότητα άδειων πλαστικών μπουκαλιών που καταλήγουν στις χωματερές -άλλο τεράστιο τοπικό ζήτημα που όμως συνδέεται άμεσα με την κατανάλωση νερού.

Ενδιαφέρουσα πτυχή που δείχνει τον παραλογισμό της καπιταλιστικής διαχείρισης του νερού: όσο περισσότερο πέφτει η ποιότητα του δημόσιου νερού, τόσο μεγαλύτερα θα είναι τα κέρδη των ιδιωτών που εμπορεύονται το εμφιαλωμένο. Αντιστρόφως, αν με κάποιον τρόπο η ποιότητα του νερού της ΔΕΥΑΚ βελτιωνόταν τόσο που το νερό θα γινόταν πόσιμο, αυτό θα συνεπαγόταν ζημιές εκατομμυρίων ευρώ για τις εταιρίες εμφιάλωσης.

Πρέπει να αναδειχτεί μια οπτική που δεν ακούγεται στο διαμεσολαβημένο δημόσιο διάλογο που διεξάγεται μέσα από τα media, τον τοπικό τύπο και τους τοπικούς άρχοντες: το νερό στην Κέρκυρα είναι σχεδόν ιδιωτικοποιημένο. Όταν η ποιότητα του νερού είναι τόσο κακή που είναι προτιμότερη η κατανάλωση εμφιαλωμένου, το νερό έχει μετατραπεί σε εμπόρευμα, χωρίς να το καταλάβει κανείς και χωρίς τις διαμαρτυρίες που συνήθως συνοδεύουν τις παραδοσιακές προσπάθειες ιδιωτικοποίησης.

Μοντέλα διαχείρισης - τεχνικές λύσεις

Οποιοσδήποτε αποπειραθεί να προτείνει «λύσεις» στα θέματα που αφορούν τη διαχείριση του νερού μέσα στο καπιταλιστικό οικονομικό περιβάλλον, κινδυνεύει να πέσει στην παγίδα της διαχείρισης του υπάρχοντος με καπιταλιστικούς (και άρα εχθρικούς) όρους «οικονομικής βιωσιμότητας». Δεν έχουμε καμία δυνατότητα, αλλά ούτε και διάθεση να προτείνουμε λύσεις στα καπιταλιστικά αδιέξοδα. Το ισχύον σύστημα δεν θέτει καθόλου σε προτεραιότητα τη διαχείριση των φυσικών πόρων, αντιθέτως προκρίνει την αντιμετώπισή τους ως εμπορεύματα. Πρόκειται για ένα σύστημα υδροβόρο, που κατασπαταλά τον πιο πολύτιμο φυσικό πόρο για τη δημιουργία άχρηστων εμπορευμάτων που προορίζονται να πεταχτούν σύντομα στη χωματερή, γεμίζει πισίνες ξενοδοχείων ακόμη και στα πιο άνυδρα νησιά του Αιγαίου, ή τροφοδοτεί τεράστιες μεγαλουπόλεις

με πληθυσμό εκατομμυρίων, που απομυζούν το νερό των γύρω εκτάσεων ή ακόμη και μεγάλες πόλεις όπου ανθεί η τουριστική βιομηχανία αν αυτές βρίσκονται στην έρημο (κλασικά παραδείγματα το Dubai και το Las Vegas). Είναι ένα σύστημα που θεωρεί αποδεκτή την απόρριψη βιομηχανικών λυμάτων στα ίδια ποτάμια από τα οποία εξαρτώνται εκατομμύρια άνθρωποι αρκεί οι ρύποι να βρίσκονται «εντός των αποδεκτών ορίων», και αυτό όχι πάντα.

Όταν διεξάγεται μια συζήτηση για τον πολυτιμότερο πόρο της φύσης, πρώτιστο μέλημα πρέπει να είναι η εξοικονόμησή του. Σε δεύτερο στάδιο έρχεται η επεξεργασία του ακατάλληλου νερού, ώστε να αποκτήσουμε πόσιμο νερό. Στο δεύτερο αυτό στάδιο η τεχνολογία προσφέρει λύσεις που δεν υπήρχαν στο παρελθόν. Παρόλα αυτά, όλες οι μέθοδοι, χημικές ή μηχανικές, απαιτούν κατανάλωση ενέργειας, πρώτων υλών και ανθρώπινου μόχθου, κάτι το οποίο θα αποτελούσε πρόβλημα ακόμη και με ένα οικονομικό σύστημα διαφορετικό από το καπιταλιστικό.

Συγκεκριμένα για το θέμα της αποσκλήρυνσης του νερού, οι τεχνικές λύσεις ποικίλουν από την προσθήκη ειδικών ρητινών ή άλλων χημικών παραγόντων αποσκλήρυνσης, μέχρι την αντίστροφη όσμωση, την απόσταξη ή την αφαλάτωση του θαλασσινού νερού, ή έναν συνδυασμό των μεθόδων αυτών. Η αντίστροφη όσμωση περιλαμβάνει τη χρήση πολυμερών μεμβρανών που επιτρέπουν στα μόρια του νερού να τις διαπερνούν, αλλά όχι στα διαλυμένα άλατα. Η μέθοδος αυτή μπορεί να παράγει πόσιμο νερό σε μεγάλες ποσότητες, αλλά έχει το μειονέκτημα ότι λειτουργεί με συγκεκριμένη μόνο ταχύτητα, οι μεμβράνες χρειάζονται αντικατάσταση σε τακτική βάση, απαιτείται σταθερή τροφοδοσία με ρεύμα και επιπλέον ρύθμιση του pH του νερού, ώστε αυτό να γίνει πόσιμο. Παρόλα αυτά, η τεχνολογία βελτιώνει συνεχώς τις μεμβράνες (και ρίχνει το κόστος τους) και θεωρείται η πιο ελπιδοφόρα μέθοδος για την απόκτηση πόσιμου νερού σε μαζική κλίμακα στο μέλλον. Η αντίστροφη όσμωση χρησιμοποιείται σήμερα στο Ισραήλ με μεγάλη αποδοτικότητα, με χρήση τεχνολογιών που δεν συναντώνται σε άλλα μέρη του κόσμου, καθώς το Ισραήλ θεωρείται πρωτοπόρο στις τεχνολογίες επεξεργασίας. Αποτέλεσμα είναι σήμερα στο Ισραήλ το 55% του νερού να προέρχεται από αφαλάτωση, σε δε εθνικό επίπεδο να υπάρχει σήμερα πλεόνασμα νερού.

Η απόσταξη χρησιμοποιεί θερμότητα για να προκαλέσει την εξάτμισή του νερού, συλλέγοντας στη συνέχεια τους υδρατμούς και ψύχοντάς τους ώστε να αποκτηθεί πόσιμο νερό. Δεν απαιτεί χρήση μεμβρανών ή χημικών παραγόντων, αλλά απαιτεί τεράστια δαπάνη ενέργειας που καθιστά απαγορευτική τη χρήση της μέχρι σήμερα σε περιοχές που δεν είναι εντελώς άνυδρες (εκτός αν χρησιμοποιηθεί ηλιακή ενέργεια, περίπτωση στην οποία υπάρχει μεγάλο κόστος κατασκευής και συντήρησης). Αξίζει να σημειωθεί ότι η όλη διαδικασία της απόσταξης, μιμείται ως ιδέα τον κύκλο του νερού στη φύση: εξάτμιση του θαλασσινού νερού, ψύξη στην ατμόσφαιρα που έχει ως αποτέλεσμα το σχηματισμό νεφών, συλλογή του καθαρού νερού της βροχής.

Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι το πρόβλημα υδροδότησης της Κέρκυρας δεν είναι κανένας δυσεπίλυτος γρίφος. Είναι κυρίως θέμα βούλησης, πόρων, φιλοσοφίας των λύσεων που θα επιλεγούν και πάνω από όλα θέμα προτεραιοτήτων. Το πρόβλημα έγκειται στο ότι οι προτεραιότητες του κεντρικού κράτους (που διαθέτει και τους πόρους) αλλά και της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι διαφορετικές από αυτές της τοπικής κοινωνίας.

Εκτός από το είδος της τεχνικής λύσης που μπορεί να επιλεγεί, εξίσου σημαντικό είναι το θέμα της κλίμακας της παρέμβασης στη φύση. Όποτε γίνεται δημόσια συζήτηση για το θέμα του νερού, ο διάλογος μονοπωλείται από τη λέξη «έργα». Έργα, που σχεδόν αυτονόητα για όλους σημαίνουν τεράστιες κατασκευές, δυσθεώρητους προϋπολογισμούς, συμβάσεις ανάθεσης σε

κατασκευαστικές εταιρείες, επομένως θέματα χρηματοδότησης από κρατικά ή ευρωπαϊκά προγράμματα επιδοτήσεων, και όλα αυτά γιατί απλώς έτσι έχει συνηθίσει η κοινωνία να αντιλαμβάνεται τη συγκεκριμένη λέξη. Αποτέλεσμα είναι οι τοπικές κοινωνίες να θεωρούν ότι αυτά είναι ζητήματα του κράτους και των ειδικών του, πέρα και πάνω από τις δικές τους δυνάμεις, και έτσι δεν πιέζουν ούτε καν την τοπική αυτοδιοίκηση, που είναι πιο ευάλωτη σε πιέσεις σε τοπικό επίπεδο.

Δεν είναι όμως έτσι. Τα έργα υδροδότησης ενός νησιού με την αφθονία σε νερό της Κέρκυρας μπορούν να είναι μικρής κλίμακας, αποκεντρωμένα και να έχουν τοπικό χαρακτήρα. Τα φαραωνικά έργα (όπως για παράδειγμα τα φράγματα εκτροπής του Αχελώου) είναι δαπανηρά, ευνοούν μια ελίτ κατασκευαστικών εταιριών, εξαρτώνται από πακέτα χρηματοδότησης εκατομμυρίων ευρώ, είναι μακριά από τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών και πάνω από όλα, είναι καταστροφικά για το περιβάλλον, με συνέπειες που δεν μπορούν να προβλεφθούν με ακρίβεια και που εκτείνονται χρονικά σε βάθος ετών και χωρικά σε μια έκταση πολύ μεγαλύτερη από αυτήν που καταλαμβάνουν τα έργα. Τα μικρά, τοπικά και αποκεντρωμένα έργα έχουν λιγότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον, περιορίζουν το πρόβλημα μεταφοράς του νερού, ενώ βρίσκονται κοντά στις τοπικές κοινωνίες και υπό την εποπτεία τους. Οι δεξαμενές συλλογής βρόχινου νερού είναι ιδανικό παράδειγμα: ήδη χρησιμοποιούνται εδώ και πολλά χρόνια σε πολλά μέρη της χώρας, κυρίως σε νησιά με πρόβλημα λειψυδρίας όπως οι Παξοί, μπορούν να υλοποιηθούν σε επίπεδο κοινότητας (ή ακόμη και σε οικιακό επίπεδο), η περιβαλλοντική επιβάρυνση είναι μηδενική και το κόστος χαμηλό.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στην άλλοτε λειτουργική εγκατάσταση αντίστροφης όσμωσης που λειτουργούσε μέχρι πριν λίγα χρόνι στη Γαρίτσα. Η εγκατάσταση αυτή παρείχε πόσιμο νερό υψηλής ποιότητας, την οποία χρησιμοποιούσαν εκατοντάδες άνθρωποι τη μέρα, κυρίως κάτοικοι της πόλης. Όμως ήταν και μία από τις ελάχιστες παρόμοιες βρύσες, καθώς το «πilotικό» αυτό παράδειγμα δεν γενικεύτηκε αλλά παρέμεινε pilotικό. Η αντίστροφη όσμωση έχει συγκεκριμένο ρυθμό με τον οποίο μπορεί να παράγει πόσιμο νερό, επομένως για να καλυφθούν οι ανάγκες μιας πόλης σαν την Κέρκυρα χρειαζόνταν αρκετά περισσότερες τέτοιες βρύσες, κάτι που δεν έγινε. Επιπλέον, η ΔΕΥΑΚ τοποθέτησε μετρητές πάνω στις βρύσες και η λήψη νερού γινόταν μόνο έπειτα από τοποθέτηση ειδικής κάρτας που χρέωνε την αντίστοιχη ποσότητα. Με τον καιρό, η εγκατάσταση εγκαταλείφθηκε και τελικά αχρηστεύθηκε, χωρίς να δωθεί κάποια ιδιαίτερη εξήγηση γι' αυτό.

Επίλογος

Η Κέρκυρα έχει χαρακτηριστικά που επιτρέπουν τη λύση του προβλήματος με αποδοτικό και τεχνικά άρτιο τρόπο. Όπως αναφέραμε πιο πάνω, το πρόβλημα υδροδότησης του νησιού δεν είναι τόσο πρόβλημα ποσότητας, όσο ποιότητας του νερού. Αυτό που χρειάζεται να κάνουμε εμείς είναι να συζητήσουμε την κατεύθυνση που θα πρέπει να έχουν οι λύσεις που θα επιλεγούν. Για να το πράξουμε αυτό, πρέπει να καταλήξουμε σε βασικές αρχές πάνω στις οποίες πρέπει να κινηθούμε.

Για εμάς, οι άξονες αυτοί είναι δεδομένοι: πρέπει να αντιληφθούμε πρώτον ότι το νερό δεν είναι εμπόρευμα για να αποκομίζει κέρδη καμία ιδιωτική ή κρατική εταιρεία. Το νερό είναι είναι αγαθό και κανείς δεν επιτρέπεται να αποκομίζει κέρδος από αυτό. Κατά δεύτερον, είναι δημόσιο / κοινωνικό αγαθό και όχι ιδιοκτησία του κράτους, για να το παραχωρεί σε ιδιώτες προς εκμετάλλευση, με ή χωρίς ανταλλάγματα. Τρίτον, οι αποφάσεις για την τύχη του πιο πολύτιμου

πόρου δεν μπορούν να αφεθούν στην κρατική εξουσία, κεντρική ή τοπική, αλλά ότι πρέπει να παίρνονται από τις τοπικές κοινωνίες. Τέταρτον, ο κοινοτισμός και η διαχείριση σε μικρή κλίμακα θα πρέπει να είναι η πυξίδα μας. Πέμπτον, η διαχείριση του νερού, όπως και κάθε άλλου φυσικού πόρου ή κοινωνικού αγαθού (γη, ρεύμα), είναι ζήτημα ταξικό· στις εποχές σπανιότητας που έρχονται, το νερό δεν πρόκειται να λείψει από τα αφεντικά του κόσμου, ούτε βέβαια οποιοδήποτε άλλο εμπορευματοποιημένο αγαθό.

Τέλος, πρέπει να αποδεχτούμε ότι το κράτος και το κεφάλαιο δεν πρόκειται να δώσουν κάποια «λύση» προς όφελος των από τα κάτω, διότι δεν είναι αυτός ο σκοπός τους. Επομένως πρέπει αφενός να εξαναγκαστούν να το πράξουν, αφετέρου και ταυτόχρονα, στο βαθμό που οι δυνάμεις μας το επιτρέπουν, πρέπει οργανωθούμε από τα κάτω και να το πράξουμε εμείς με τις δικές μας δυνάμεις, με αλληλεγγύη και κοινή στοχοθεσία.

αναρχική ομάδα cumulonimbus